

## Připomínka 70. výročí konce 2. světové války ve Veselé

Nejstarší zprávy o Veselé pocházejí z roku 1376. Veselá patřila v minulosti k chudobnějším obcím. Historik Eduard Domlupil v roce 1914 zaznamenal: „*Obec návsi nemá. Domy jsou podél potůčku roztroušeny bez ladu a skladu. Do vesnice vede velmi chatrná cesta, místy potokem. Žleb horský, v němž dědina leží, nedává místo zahrádkám před domy, toliko u fary a školy na nanesených rukou lidskou terasích.*“

V současnosti je Veselá moderní obcí, má výstavné rodinné domky a více jak 400 obyvatel. K 1. 1. 1985 byla Veselá připojena k Zašové jako její místní část.

V roce 1997 vzniklo ve Veselé *Občanské sdružení Ráj*. Zakladatelem je Jan Bechný, který byl po čtyři roky jeho předsedou. Místu uprostřed Veselé se říká *V Ráji* už několik set let. Strážcem Ráje je dřevěná plastika Valacha od Adolfa Kreisla. Na památku založení Občanského sdružení je v tom místě kámen z místního lomu. Neschází orientační tabule a lavička k usednutí. Občanské sdružení má svůj prapor a také svou hymnu. Působí v něm dětský folklorní soubor *Rájek*, kapela *Rajanka*, vydávají zpravodaj *Veselský ráj*.

Dne 13. 6. 2015 si v místním kulturním zařízení připomněli výstavou bojové techniky a besedou 70. výročí konce 2. světové války.

Dne 6. května 1945 byla neděle. V Zašové a Veselé první den míru po šesti válečných letech a okupaci Německém v tak zvaném Protektorátu Čechy a Morava.

Toho dne byl všude klid. Den byl pěkný a teplý, pravý májový. Kvetly šeříky.

Tu poslední noc války, jako i několik předchozích, jsme z obavy před bombardováním přechodu válečné fronty přečkali ve sklepě. Nebyl příliš velký, vstup po žebříku otvorem v podlaze. Tam byly všechny cennější věci, peřiny, polštáře, ošacení. Oblečení jsme museli mít stále po ruce pro případ bombardování, abychom mohli rychle utéct. Ale jak by se nám to podařilo, kdyby na dům skutečně spadla bomba a suť zasypala jediný únikový otvor?

Ve sklepě během války vždy po nocích rozemílala maminka na ručních mlýnských kamenech obilí z tajných zásob. Z nahrubo namleté mouky pak připravovala šrotovou kaši a mastila ji vodou. Zatím otec patroloval v kuchyni a chodbě, jestli nepřichází vojenská patrola. Šrotová kaše byla přilepením k vodovému mléku, které jsme po osminkách a šestnáctinkách nakupovali na potravinové lístky v obchodě u pana Oskara Grenckera. Plnotučné mléko od vlastní krávy jsme museli odvádět do sběrný u Pečivů pod kostelem, tučnost se kontrolovala a když byla nižší hrozilo přinejmenším vězení.

Také tu noc otec, fronták z první světové války, patroloval v chodbě, kuchyni a světnici pro případ, že by hrozilo nějaké nebezpečí. Pomáhal mu nejstarší bratr Oldřich, tehdy jednadvacetiletý, kterého před totálním nasazením zachránilo zaměstnání v obchodě se železářstvím u Kristka ve Valašském Meziříčí.

V neděli časně ráno, ještě před rozedněním, šli oba na průzkum. Vyšli na návrší, přikrčení pod mezí vyhlíželi směrem k Rožnovu pod Radhoštěm, odkud se poslední dny nesla ozvěna dělostřelby. Najednou nad nimi zastavil ruský voják na huculském koni s ostře nabitým samopalem v ruce. „Gdě German?“ zeptal se. Otec mu ukázal směrem k Pohoří, kde přes louky a polnosti prchalo směrem k západu několik opozdilých německých vojáků. Ruská jízdní hlídka stočila koně tím směrem, už o chvíli se ozvala střelba ze samopalů.

Konečně jsme se dostali ze sklepa. S úžasem jsme se rozhlíželi. Kde ještě především byli němečtí vojáci, teď všude podél cestu a u plotů zahrad odpočívali ruští vojáci. Nezdřeli se dlouho, hodinu, dvě, už pokračovali směrem na Valašské Meziříčí a jejich místa obsadili jiní.

Úzká, prašná a klikatá cesta do Valašského Meziříčí byla ještě před dvěma dny zaplněná vojsky, vozidly s raněnými a s válečným materiálem ustupující německé armády, teď byla plná ruských povozů, vojáků a zbraní.

Sovětské politruky pohotově popsali některé stodoly velkými písmeny azbuky: Da zdravstvujet Krasnaja Armija.

Doma panovala slavnostní nálada. Maminka připravovala oběd a žehlila prádlo. Po dlouhých šesti letech to byl první den míru.

V závěru roku 1944 byla válečná fronta od regionu Valašska ještě na stovky kilometrů daleko. Vždyť teprve 6. června 1944 otevřeli západní spojenci druhou frontu ve Francii. Dne 29. 8. 1944 vypuklo Slovenské národní povstání a 8. září byla zahájena dukelská operace, která navzdory předpokladům skončila až 6. října, kdy 1. čs. armádní sbor a sovětské jednotky překročily u Dukelského průsmyku československé hranice. Dne 11. září 1944 dosáhly spojenecké jednotky na západě hranice Německa.

Navzdory prohlášením nacistického vedení o taktickém přeskupování armády znali vojenští plánovači situaci mnohem realističtěji a s velkým předstihem a daleko od fronty zajišťovali od září 1944 obranu ústupových cest. Mladí muži – zákopníci, byli v rámci nucených prací nakomandováni také do Zašové a okolních vesnic na kopání zákopů. Ty se táhly od Zubří přes Zašovou až ke Krhové a měly zabezpečovat jedinou ústupovou cestu Rožnovským údolím, úzkou, prašnou a klikatou cestu z Rožnova pod Radhoštěm do Valašského Meziříčí.

Nám byl na podzim roku 1944 přidělen zákopník Ota z Ostravy, měl jen plechovou misku, lžičku a nejnужnější oblečení. Ráno odcházel kopat zákopy a vracel se večer po setmění. Seděli jsme v kuchyni, okna zatemněná, vyprávěli. Ještě dlouho po válce nám zákopník Ota posílal z Ostravy pozdravy na pohlednicích.

Začátkem roku 1945 už byl konec války na dosah. Vesnice se zaplnila německým vojskem. Jednalo se o posily pro boje na východní frontě, která už byla prakticky za humny. Ubytování bylo pro vojsko ve škole, na zemi kavalce napěchované slámou, všude špína. My v té době chodili do vyučování jen jednou týdně na jednu hodinu. Pan učitel Skýpala zkontroloval zadané úkoly z počtů, nadiktoval další. Seděli jsme na kavalcích, psali do sešitů. Také jsme se dívali okny na louku směrem k Pohoří, kde němečtí vojáci nacvičovali útok. Ozývala se střelba. To stříleli cvičnými patrony. Namísto ocelové kulky byla dřevěná a v ní ocelová kulička, která dřevěnou kulku po výstřelu roztrhla. I tak přivedli jednoho německého vojáka zraněného.

Když se fronta ještě víc přiblížila, přestali jsme do školy chodit úplně.

V měsíci dubnu probíhaly těžké boje o Ostravu. Hitler vydal rozkaz, že Ostrava jako zdroj surovin a místo těžkého průmyslu nesmí být vydáno. Města Ostrava a Opava byla pro Němce také důležitá s ohledem na zachování ústupových cest.

V té době létaly přes Zašovou mohutné svazy několika set amerických bombardovacích letadel. Startovaly v Itálii a prováděly nálety na Ostravu a Slezsko. Byl to ohromný hukot. Všichni vyběhli do ulic a dívali se na stříbrná letadla za kterými ve výšce kolem devíti tisíc metrů zůstávaly na obloze bílé pruhy.

Během letu vyhazovali američtí letci chomáče staniolových pásků kvůli rušení německých radarů. Ženská se rozeběhla sbírat je do polí jako "americké stříbro".

Když se svaz bombardovacích letadel vzdálil, padal na Zašovou ze ztichlé oblohy kolísavým pohybem jakýsi předmět. Všichni ustrnuli, nedokázali odhadnout co to je. Ta věc spadla uprostřed dědiny za bránu jednoho domu, kde bylo tehdy zároveň hospodářství, tak jako u většiny jiných domů. Nikdo se neodvážil podívat se tam. Až holič Rudka. Nahrbený pootevřel bránu, protáhnul se na druhou stranu. O chvíli ukázal prázdnou papírovou krabici od čokolády. Američtí letci čokoládu snědli, prázdnou krabici nám hodili.

Někdy tou dobou letělo přes Zašovou směrem k Ostravě německé dopravní letadlo. Přepřavovalo asi dvacet vojáků jako posilu při obraně Ostravy. Nad Pohorí motory vysadily a letadlo se zřítilo na Jaštinu. Právě v té době tam na poli okopávaly dvě ženy, matka s dcerou, brambory. Vyhrúzené padajícím letadlem nebyly schopny pohybu, letadlo spadlo na ně a zabilo je. Na jejich památku je v těch místech mezi dvěma lipami kaplička.

Němečtí letci i přepravovaní vojáci byli mrtví. Němci už za nějakou chvíli vyslali do Jaštiny nákladní auta, mrtvé i zřícené letadlo odvezli.

Ostrava byla osvobozena Rudou armádou v pondělí 30. dubna 1945. Kromě kruté porážky byly pro německou armádu uzavřeny severní ústupové cesty přes polské roviny. Zůstaly zachovány ústupové cesty přes Nový Jičín, Valašské Meziříčí a Hranice na Moravě. To vše mělo o několik dnů později katastrofický dopad na do té doby bezvýznamné městečko Rožnov pod Radhoštěm.

Ve dnech 1. – 3. května 1945 (úterý – čtvrtek) byla v oblasti Rožnova a Valašského Meziříčí zaznamenána zvýšená koncentrace ustupujícího německého vojska.

V Zašové se jednoho dne ráno objevili Vlasovci se stádem uherského rohatého skotu. Odpočívali na prostranství před hasičskou zbrojnicí, kde v té době bylo nevelké stromořadí akátů. Tehdy mi otec pořídil pěknou novou koloběžku. I přes zákaz rodičů jsem na ní jezdil mezi Vlasovci. Jeden z nich na mne zavolal, ať na chvíli zastavím, rychle si črtal do bloku obrázků koloběžky, že takovou po návratu udělá svému synkovi kdesi na Ukrajině. Druhý den ráno byli Vlasovci i s uherským skotem pryč.

(Generál Andrej Andrejevič Vlasov /1900-1946/ usiloval v rámci hitlerovské koalice o svržení bolševismu v Rusku. Roku 1942 zajat německou armádou, pak propuštěn. V roce 1945 bojovali Vlasovci v Praze na straně českých povstalců. Generál A. A. Vlasov byl zajat na českém území a vydán do SSSR, tam byl roku 1946 popraven.)

To už se ozývalo hřmění děl, ale nikdo přesně nevěděl jak je fronta daleko a kdy k přesunu fronty dojde.

Situace začátkem května 1945 byla na východní frontě následující. Severně přes Polsko postupoval 1. ukrajinský front pod velením maršála Koněva s cílem v co nejkratší době dobýt Berlín. Jižně přes Maďarsko a Rakousko postupoval 2. ukrajinský front pod velením maršála Malinovského. K osvobození Československa mělo dojít až po dobytí Berlína s tím, že německá vojska budou na našem území sevřena od severu a jihu do kleští.

Území Československa osvobozoval 4. ukrajinský front pod velením armádního generála Jeremenka, společně s 1. čs. armádním sborem. Jejich postup zpomaloval horský karpatský terén, který ustupující německé armádě poskytoval obranné body. Ani ústup nebyl snadný a hrozilo, že německá armáda bude v oblasti Moravské

brány a ve Středočeské pánvi obklíčena. Byl vydán rozkaz udržet v oblasti Beskyd ústupové cesty po dobu alespoň tří dnů.

Tak se do té doby bezvýznamné městečko s lázeňskou tradicí Rožnov pod Radhoštěm s přibližně třemi tisíci obyvatel a s řadou dřevěných domů, jímž měla fronta původně jen projít bez bojů, stalo významnou epizodou druhé světové války.

Poslední dny války nezaznamenal Rožnov pod Radhoštěm, kromě zvýšeného pohybu ustupujících vojsk, nic mimořádného. Nebyla vyhlášena ani žádná zvláštní opatření. Dokonce pobývali ve zdejším městečku lidé na ozdravném lázeňském pobytu. Mimo oficiální zprávy se mezi českým obyvatelstvem samozřejmě vědělo, že konec války je na spadnutí.

Vzpomíná paní Jindřiška Deáková: *„Už před válkou koupili rodiče v Rožnově pod Radhoštěm v Palackého ulici dům č. 484. Provozovali ho jako penzion, ale po obsazení pohraničí Němci v něm byli ubytováni utečenci.“*

Vzpomíná paní Mgr. Marie Brandstetrová: *„Vzdálena od města žila kolonie Bučiska svým samostatným životem. Šlo o nájemné bydlení pro penzionované úředníky Vítkovických železáren. Urbanistický návrh výstavby v lázeňském městečku Rožnově byl svěřen architektu Janu Kotěrovi (1871–1923), vůdčí osobnosti české architektury prvních desetiletí 20. století. Významným momentem pro určitou svébytnost tohoto koutu Rožnova byla nejen vzdálenost od náměstí, svou roli hrálo zejména to, že na Bučiskách žili staří lidé, pocházející z jiného regionu a ponejvíce německé národnosti, kteří ani neměli zájem s místními se sblížit. V roce 1934 žily na Bučiskách v tehdy deseti domcích jen čtyři české rodiny.“*

*Soužití národností na Bučiskách, kde vedle Němců žily před druhou světovou válkou rodiny české i jedna rodina polská, bylo celkem poklidné až do vyhlášení Protektorátu. Pak už byly výhrůžky českým sviním na denním pořádku. V přidělovém hospodářství byli občané německé národnosti výrazně zvýhodněni. K nelibosti českých rodin se některé německé rodiny přátelily s důstojníky německé armády, usídlenými v tom čase v hotelu Radhošť. V sousední budově lesního úřadu byla tehdy německá škola a jeden z jejích učitelů rovněž bydlel na Bučiskách. Směrovka Deutsche Siedlung, umístěna při východu z parku, naváděla návštěvníky na Bučiska po Dolním nábreží.“*

Vzpomíná paní Jindřiška Deáková: *„Za války měl v našem domě ordinaci praktický lékař MUDr. Frydrych. Byl to obětavý a výborný člověk, zachránil spoustu lidí od nasazení na nucené práce v Německu, pomáhal také partyzánům. Na podzim roku 1944 přijela do Rožnova jednotka SS. Měli i vycvičené psy, které používali v horách k vypátrání chlapců, kteří nenastoupili na nucené práce, a také partyzánů.“*

*Vzpomínám, že jednou k večeru jsem byla s maminkou na náměstí a najednou do nás vrazil muž na útěku, běželi za ním dva němečtí vojáci. Muž prchal k Sokolovně, pak běžel korytem Házovky. Tam ho Němci dostihli a zastřelili.“*

*Ta válka byla nesmírně krutá. Když se válečná fronta blížila k Rožnovu, postavil oficír od bláta špinavé a vyčerpané vojáky do řady, házeli mincí, kdo z nich půjde do služby ke kulometnému hnízdu u křížku nad Záhumením. Ti vojáci věděli, že se blíží konec války. Vylosovali si osud, vlastně byli odsouzeni k smrti.“*

*V posledních dnech války zřídili Němci v našem domě lazaret. Německý lékař ošetřoval zraněné vojáky, řezal ruce a nohy, které nešlo zachránit. Tatínek pak odvážel plnou popelnici lidských končetin na hřbitov, kde je s hrobníkem pohřbili. Německý lékař byl slušný člověk, neunesl tíhu války a noc před posledním transportem z města se v ordinaci zastřelil.“*

V pátek 4. května 1945 obklopovaly město rozkvetlé louky. Nebýt války, představoval by pohled na Rožnov idylický obrázek májových dnů.

Pro obyvatele Rožnova pod Radhoštěm ubíhal téměř běžný den. Na Městském úřadě se normálně pracovalo. Lidé chodili na nákupy, zvědavě pozorovali německé vojáky na náměstí a v přilehlých ulicích.

Vzpomíná paní Stanislava Tichá: *„V pátek dopoledne 4. května se vydávaly potravinové lístky.“*

Nikomu nepřipadalo zvláštní, že je ve městě velká koncentrace německých vojáků. Všichni věděli, že německá armáda ustupuje. Ve Stodolové (dnes Pionýrské) ulici stál vojenský trén, auta naložena municí, doprovázeli je maďarští vojáci. Čekali už jen na dodávku chleba, hned pak že vyrazí směrem na Valašské Meziříčí.

Jen málokdo si všiml, že jsou před Zemědělskou školou zakopaná v palebné pozici německá děla.

Nikdo z civilních obyvatel města nevěděl, jak daleko fronta v té chvíli je. Žádný netušil, že už se na návrších v okolí města nacházely první průzkumné hlídky Rudé armády.

Vzpomíná paní Stanislava Tichá: *„Nikomu z Městského úřadu nestálo zato ohlásit, že se blíží fronta.“*

Vzpomíná paní Olga Friedrichová: *„Starostou Rožnova byl ve válku Němec Robek. Nezvládl v těch dnech situaci, nikoho před možným útokem nevaroval. Lidé nic netušili, chodili po městě, zařizovali své záležitosti.“*

Vzpomíná paní Jindřiška Deáková: *„Ještě ve chvíli, kdy se fronta blížila, běželi lidé do města nakoupit si potraviny.“*

Vzpomíná paní Stanislava Tichá: *„Obchodníci chtěli ještě před příchodem fronty zabezpečit výlohy. Všude se pracovalo.“*

Vzpomíná paní Mgr. Marie Brandstetrová: *„Svědectví o posledních týdnech války v kolonii Bučiska se liší. Jedni tvrdí, že vítkovičtí Němci měli od přátel důstojníků spolehlivé informace o postupu fronty, už v dubnu opustili svoje byty a ve Valašském Meziříčí nastoupili do zvláštního vlaku, který je odvezl někam ke Karlovým Varům.“*

Němci měli příkaz zdržet Rusy v oblasti Rožnova co nejdéle, aby zůstala volná křižovatka u Eroplánu a ustupující armáda se dostala do Valašského Meziříčí.

V pátek 4. května 1945 byla v dopoledních hodinách scéna pro drama následujících několika desítek hodin připravena.

Obyvatelé města očekávali, že Němci město vyklidí a vzápětí vejdou mezi domy a na náměstí vojska osvoboditelů.

Rusové byli blízko, kde přesně, to nikdo nevěděl.

Vzpomíná paní Olga Friedrichová: *„To se stalo ještě před polednem. Najednou se ozvalo bušení koňských kopyt. Otec vyběhl ven, co se to děje. Nádražní ulicí doslova letěl na koni ruský průzkumník. Pelerína za ním vlála. Na dolním mostě se vytočil a tryskem ujížděl zpět přes náměstí. Překvapení bylo takové, že po něm maďarští vojáci ani nestačili vystřelit.“*

Rusové už tou dobou měli na Hutisku připravena děla v palebném postavení. Po průzkumníkově hlášení je zaměřili. Prvý výstřel zahřměl v 11.30 hodin.

Vzpomíná paní Olga Friedrichová: *„Hned první výstřel zasáhl vozy s municí a vojáky ve Stodolové ulici a v dolním parku. Všechno bylo naráz v jednom ohni.“*

Dělostřeleckých výstřelů nebylo mnoho. Jeden granát dopadl do prostoru textilní továrny, další před místní hřbitov, jeden na střechu místního kostela. Granátem byl také zasažen hotel Radhošť na náměstí, který pak vyhořel. Poškozena byla Fassmannova papírna. Další granát explodoval před Lázeňským domem. A jiný na

nedaleké křižovatce. Na povozy s municí ve Stodolové ulici dopadl údajně pouze jediný dělostřelecký granát.

Vzpomíná paní Jindřiška Deáková: *„Když vystřelili Rusové z Hutiska první zaměřovací salvu z děl, zvědavá pětiletá Růženka z našeho sousedství seděla na plotě dvorku. Granát vybuchl na poli, kde dnes stojí evangelický kostelíček. Střepina se jí dostala do úst a roztrhla jí tkáň až ke kořenu nosu. MUDr. Frydrych jí ránu sešil tak dobře, že vůbec nic nebylo vidět.“*

Po zásahu trénu ve Stodolové ulici okamžitě začala vybuchovat přepravovaná munice.

Vzpomíná paní Stanislava Tichá: *„Vybuchující granáty se rozletěly do všech stran, padaly zpět na město.“*

Vzpomíná paní Jindřiška Deáková: *„Tou dobou tatínek štípal na dvoře dřevo a náš nájemník pan Otakar Zahradník šel s aktovkou, kde měl 80 000 Kč do spořitelny. Běžel Čechovou ulicí. Před domem Rozkových vybuchl granát. Šrapnel mu utrhhl hlavu. Pak nikdo nevěděl, kdo to je, až náš tatínek ho poznal podle oblečení. Aktovka s penězi se nenašla, snad ji hodil do strouhy a voda ji odnesla, nebo ji někdo vzal, to už se nikdy nedozvíme.“*

Vzpomíná paní Olga Friedrichová: *„Žár z hořící munice byl obrovský. Lípa na okraji parku hořela od vrcholu koruny a nebylo možné ji uhasit. Všude mrtví vojáci. Jeden maďarský voják, ještě mladý chlapec, zasažený střelou, možná i hořel, přiběhl k našemu domu, zavěsil se do okna loktem přes rozbité sklo na příčku, naříkal: Joj, mama... Bylo to strašné. Leželi jsme na podlaze. Pořád jsme ho slyšeli. Až konečně přestal naříkat.“*

Vzpomíná paní Stanislava Tichá: *„Granáty z muniční kolony dopadaly na různá místa, vybuchovaly. A zabíjely. Pan Stříž se slečnou Dražou Bradáčovou chtěli na poslední chvíli stěhovat na platoňáčku psací stroje a zařízení kanceláře Lázeňského domu. O tom jak málo se nadáli nějakého neštěstí svědčí i to, že na vozík posadili zahradníkovu tříletou dcerku Věrušku. Tam před vchodem do Lázeňského domu je zastihla smrt. To byli tři mrtví. Jiní, tajemník města spolu s dalšími muži zemřeli nedaleko na křižovatce, kde právě rokovali o poválečném uspořádání města. Pan Zahradník padl v Čechově ulici cestou do své pletárny. Mladý Trčka zahynul, když na náměstí bednil u Kristků výlohu obchodu.“*

Vzpomíná paní Jindřiška Deáková: *„Dělostřelci stříleli přesně, takže nadělali málo škod na budovách. Granáty padaly na volné prostranství. První z nich do nákladáků vojenského trénu u parku vedle povoznictví Jahnů, kde měli Němci munici. V naší ulici vyhořeli Jurajdovi, kteří měli domek pod Jaroňkovým muzeem.“*

Vzpomíná paní Olga Friedrichová: *„Náš dům sklep neměl. Přes dvůr jsme se dostali do sklepa k sousedům Solanským. S námi i čeští četníci, měli svou četnickou stanici v našem domě v horním patře. Munice na zasažených vozech stále explodovala, ale neměla už takovou razanci, takže jsme se domnívali, že jde o pouliční boje.“*

Dělostřelba a explodující munice, to byla první fáze boje o Rožnov.

Boje se rozhořely vzápětí po explozi muniční kolony a trvaly celé páteční odpoledne a také po celou sobotu 5. května.

Vzpomíná paní Marie Šabacká: *„Ještě než vypukly v Rožnově boje, obsadili náš dům v Zátíší Rusi. Řekli, ať všechny cennější věci schováme. Ať se ukryjeme ve sklepě, ten že nás ochrání. Ve sklepě našeho domu v Zátíší jsme prožili následující tři dny. Dcera Svatava měla roční dcerku, mléko jsme jí ohřívaly na svíče.“*

Vzpomíná paní Stanislava Tichá: „*Jako první začalo v pátek dopoledne hořet v Horní ulici stavení řezníka Franty Majera. Lidé se v prvé chvíli ještě snažili požár uhasit, ale brzy hořela další stavení a pak už celá ulice.*“

Vzpomíná paní Marie Šabacká: „*U nás v Zátíší postavili Rusové děla a ostřelovali město.*“

Vzpomíná paní Stanislava Tichá: „*Vyhlížela jsem do ulice z okna našeho domu. Vůbec jsem si neuvědomovala vážnost situace. Z restaurace Hostýnek vždycky vykoukli Němci, hodili granát a stáhli se. Jiní Němci stáli v Házovce s připravenými panzerfausty. Na Láni štěkal německý kulomet. Pak už to byl boj o každý dům.*

*Němci se urputně bránili, pálili po všem co se hnulo, házeli zápalné granáty. Rusové takový odpor nečekali. Údajně dávali městu snad jen půl hodiny, jinak že je srovnají se zemí.*

*Také náš dům hořel. Utíkali jsme do vedlejší chalupy. Němci slyšeli hluk, hodili granát - maminku zabili. Zůstala ležet na dvoře.*“

Vzpomíná pan Emil Pjatkan: „*Ulice k Zátíší měla kamennou podezdívku. Ležel tam za ní německý voják, těžkým kulometem držel v šachu celou Horní ulici až po Harcovnu. Dvě odvážné vojačky Rusačky se probrodily Házovkou a palbou ze samopalů jej doslova rozstřílely.*“

Vzpomíná paní Stanislava Tichá: „*To už byla Horní ulice jedna pochodeň. Až na několik domů byla zcela zničena. Domy zapalovaly nejen střely, ale také ustupující Němci, aby pod clonou kouře snadněji vyklidili prostor. U zděných stavení shořely střechy. Z dřevěných domů zůstaly jen zděné části v blízkosti topenišť a komíny. Byly to hrozné události. Ani po těch letech se ještě nemohu ze všeho vzpamatovat.*“

Vzpomíná paní Marie Šabacká: „*Od našeho domu pálili Rusové z děl také na Meziříčí. Hořelo tam nádraží, domy. Neměli jsme žádné zprávy, jak to tam vypadá, nevěděli jsme co je s manželem od Svatavy, který byl právě v ty bouřlivé dny v Meziříčí. Teprve když se fronta přehnala, pak jsme se všichni šťastně shledali.*“

Vzpomíná paní Stanislava Tichá: „*V sobotu večer střelba utichla. Němci se stáhli. Krátce na to jsme měli u nás Rusy.*“

V Horní ulici byla zničena budova Kramolišova železářství. Zcela zničena byla zájezdní hospoda Hostýnek, jejím posledním nájemcem byl pan Škarka, bratr zahradníka Škarky. Kousek dál shořel dům barvíře pana Černocho. Na břehu Házovky zůstaly zbytky domu Rudolfa Majera. Z obytných budov Kantorkova stolařství trčel k obloze jen komín. Za mostkem přes Házovku byl vypálený domek pana Dominika Táborského, malíře pokojů. Kousek dál zničený dům řezníka pana Majera.

Zatím co většina zděných domů byla zničena, některé nízké dřevěné domky zůstaly válečnou smrští jako zázrakem nepoškozeny.

Tak pozvolna končila sobota 5. května 1945.

Nedělní ráno 6. května 1945 se ještě nestačilo rozedníť, avšak válečné události v Rožnově pod Radhoštěm už jen doznívaly.

Vzpomíná paní Olga Friedrichová: „*Pořád ještě jsme byli ukryti ve sklepě u Solanských. Byla noc, vlastně už neděle časně ráno. Spalí jsme. Najednou hrozná exploze.*“

Vzpomíná paní Stanislava Tichá: „*Pozdě v noci za posledními ustupujícími vojáky vyhodili Němci do povětří dolní most.*“

Vzpomíná paní Olga Friedrichová: „*Otřes i na tu vzdálenost byl tak silný, že vápno ze stěn se v ten moment rozptýlilo po celém sklepě. Neviděli jsme jeden na druhého. Zkušený četník pan Procházka řekl, že to muselo být cosi velkého, určitě dolní most.*

*Nemýlil se. Řekli jsme si: chválabohu, když za sebou vyhazují mosty, pak už odjeli i poslední Němci. Až později jsme tu katastrofu viděli na vlastní oči.“*

Dolní most zničila ustupující německá armáda mohutnou explozí časně ráno v neděli 6. května 1945. Podle jedné verze umístili němečtí ženisté nástražný systém do spižírny Nývltovy vily, při otevření dveří nálože explodovaly. Podle druhé verze připravili ženisté pod most nálože a čekali v restauraci U Janíků, až přes most přejdou poslední němečtí vojáci, pak nálože odpálili.

*Vzpomíná paní Jindřiška Deáková: „K ránu najednou nastalo ticho, střelba utichla, ještě byla tma. U sklepa, kde jsme se ukrývali se najednou otevřely dveře a vstoupil ruský voják se samopalem a zvolal: Kde German? Když jsme ho ujistili, že žádný Němec ve sklepě není, tak nám oznámil, že je konec vojny, Hitler kaput, můžeme ven. Na to nikdy nezapomenu jak se všichni radovali a objímali. Každý přinesl, co měl doma dobrého a ruské vojáky jsme hostili.“*

Pohled na dolní most byl hrozný. Destrukční nálože byly patrně z větší části uloženy u západního pilíře. Mostní deska se nadzvedla a překloupila přes prostřední pilíř.

*Vzpomíná paní Olga Friedrichová: „Ostatní už byli dávno venku, jenom my pořád ve sklepě. Tři dny jsme byli ve sklepě. Pak jsme v neděli dopoledne konečně i my vyšli na ulici. Venku před našim domem jsem viděla generála Malinovského, který operaci řídil, diskutoval tam s několika dalšími lidmi. Byl velice spokojený s tím, jak dobře průzkumník polohu vojenské kolony ve Stodolové ulici zaměřil a že byl zásah z Hutiska velice přesný.“*

*Vzpomíná paní Mgr. Marie Brandstetrová: „Směrovka Deutsche Siedlung, umístěná při východu z parku, a snad i snadná orientace podle této směrové tabule způsobila, že v závěru druhé světové války byly domy na Bučiskách při průchodu sovětských vojsk těžce drancovány, a to zejména Asiaty, kteří s armádou postupovali. Posléze byli důchodci německé národnosti z Bučisek poté, co si vytrpěli různé ústrky ze strany českých aktivistů, odsunuti.“*

Po destrukci dolního mostu město utichlo.

Krátce na to bylo za rozbřesku jasné, že se Rožnov pod Radhoštěm konečně dočkal vytoužené svobody.

V neděli 6. května 1945 ráno už bylo náměstí zaplněno vojsky a vozidly Rudé armády.

Objevily se frontové směrovky. Nahoře na nich zůstal český text, německý text zamalovaný. Spodní části směrovky byly popsány v azbuce. První ze směrovek psaných azbukou ukazovala NA MOST, spodní text 7 ZAŠOVA - Zašová se stala při přesunu fronty důležitým orientačním bodem.

Oslava osvobození se konala na náměstí za účasti krojovaných žen. Vlajkám vítězných mocností (USA, SSSR, GB) dominovala československá.

V Zašové jsme od pátku slyšeli od Rožnova pod Radhoštěm dělostřelbu a večer viděli ohnivou záři hořících domů. Pro případ ohrožení jsme měli nejcennější věci nastěhované do sklepa. Rodiče přikázali mít oblečení po ruce, abychom se mohli rychle obléknout a dát na útěk.

Během těch dnů jsme se i přes zákaz šli podívat k tehdejší jediné cestě, která spojovala Rožnov pod Radhoštěm, všechny vesnice s Valašským Meziříčím. Byla zaplněna kolonou ustupující německé armády. Většina vozů tažena koňmi. Na mnoha vozech ranění vojáci.

Všechno utichlo v neděli v noci, kdy Němci vyhodili v Rožnově pod Radhoštěm dolní most.

V neděli 6. května 1945 když jsme ráno vyšli ze sklepa, ve vesnici, kde ještě především byli Němci, teď samí ruští vojáci, vozy, koně. Odpočíval kolem plotů, na břehu potoka a u cest. Nezůstali dlouho, hodinu nebo dvě, pak už postupovali na Valašské Meziříčí a jejich místa obsadili jiní.

Na čele postupující fronty byli politrucci a hned první den svobody brzy ráno tak byly stodoly popsány velkými bílými písmeny azbukou: Da zdravstvujet krasnaja armija!

Německé zákopy opuštěné bez výstřelu, plné vojenského materiálu a munice všeho druhu. My kluci jsme se zásobili municí. Poslední ostré náboje jsme o padesát let později našli při bourání naší staré chalupy za trámem na půdě. Při manipulaci s municí také došlo k několika úrazům.

I přes zákaz jsme se tentokrát proplétali mezi ruskými vojáky. Ruská armáda se nepřetržitým proudem valila přes kopec Smradlák. Jeden povoz tažený koňmi tam zastavil, vojáci odpojili dělo, namířili na Valašské Meziříčí, vypálili několik střel, kanón zase připnutí, naskákali na vůz, pobídli koně a byli pryč. Fronta postupovala neobyčejně rychle.

Doma zatím maminka připravovala sváteční oběd. Ještě dřív, než jsme k němu zasedli, vešla do světnice, kde byla skříň s oblečením. V dolní části bylo úhledně srovnané prádlo. Neomylně sáhla pro jeden proužek a ze skříňě, kterou Němci během šesti let války mnohokrát kvůli potravinám prohlíželi, vzala československý prapor. Hned v prvých hodinách svobody ho šel otec pověsit na dům.

Bylo právě poledne, když nejstarší bratr Olin vešel do kuchyně s krystalkou v ruce. Kovovým hrotem se mu podařilo naladit rozhlasové vlny vysílače Praha a tak jsme mohli ve sluchátcích zaslechnout pražské zvony. Když dozněly, vyzýval hlasatel všechny, aby přispěchali Praze na pomoc. My už jsme několik hodin užívali svobody, když v Praze vypuklo povstání.

Po dobytí Berlína spěchaly Praze na pomoc sovětské tanky.

Druhá světová válka v letech 1939-1945 se týkala 64 států a 2 miliard lidí. O život přišlo 20 milionů vojáků a 35 milionů civilistů.

V Evropě druhá světová válka oficiálně skončila 8. května 1945. Po porážce Japonska definitivně 2. září 1945.

Richard Sobotka, Veselá13. června 2015